

Милисав Миленковић

Између љубави и зла

„Корачао је месечарски, одсујно, као да му шело једино савлађује узбрдицу, док му душа луња, далеко као ушвара, али надохвај, ако је буде звао.“

Добрило Ненадић: *Доротеј*

„Знаш ли зашто сам Дробац? Зашто шито дробим коске! И вадим дроб!“

Љубомир Симовић:

Пушчујуће џозоришће Шојаловић

Гојко Шантић, глумац, писац, портретиста и бранитељ глумачке уметности, остављао је и данас оставља златне трагове у који год предео позоришне уметности зађе. Њихов сјај се огледа у аутентичности и непоновљивости креације којом залази, наслућује и гради своја остварења, без обзира да ли је реч о глуми, драмском списатељству, или студиозном осликавању портрета своје глумачке браће.

Само тако разноврсног и разуђеног дара могао је да споји и у различитости оствари два антиподна лика: Доротеја из истоименог романа и батинаша Дробца из драме *Пушчујуће џозоришће Шојаловић*. Иза Доротеја са меканом, христолоиком душом остаје месечинасти траг, иза Дробца остају крвави трагови, са душом у којој је „мрак и смрад“. Шантић је пронашао њихове скривене нити и

проживео им личности и судбине као своја скривена и давно задата својства, постижући савршено јединство текста и глумачке креације.

Доротеј, монашки брат, травар и видар, творац чаробних мелема и истеривач болести из тела, убрзо по доласку у манастир и излечењу игумана Макарија и господара жупе Лауша, стећи ће поштовање свих монаха и пробудити најтајанственије пориве љубави господарнице Јелене. Та наслућена љубав ће изазвати пакост и жељу за осветом. Док Доротеј и Јелена леже загрљени на обали реке, челник Дадара им се приближава на коњу и пробада их својим копљем. Умрли су у трену „попут какве звезде која мине небеским сводом и угази се у дубинама црног пространства“ – писао је Ненадић о тој чудесној смрти којом се завршава и сам филм.

Такав литерарни и драмски предлог омогућио је и подстакао у Шантићу не само тумача него и расног творца који плете паучинасту чаролију добре, питомине и исијавајуће љубави према човеку. У гесту, у скоро невидљивим дрхтајима на његовом лицу, у свим оним нијансама душе која не признаје патњу тела. Сав танкоћутан, он не хода већ лебди не додирујући тле, брижан да

ни лист не затрепери, да се ни звер од њега не прене. Тако занет болује у свом телу туђе болке и болове, а изнутра је озарен чистом и чедном љубави према Јелени. Опраних руку и тела окупаног бистром речном водом, прободен копљем, узноси се до самог симбола љубави и надстварне, небеске лепоте.

Гојко Шантић је творећи свога Доротеја послушао мелодију и поетику наше лирске песме, упио из ње сву тајанственост и чедност, али открио и оне стишане, господствене манире за које верујемо да су доликовали српској властели. Учинио је свога Доротеја ванвременим и сместио га међу безгрешне и вечне.

А онда, као драмски контрапункт у позоришном комаду, у живот и стваралачку биографију Гојка Шантића улази ненадно, као давно проклетство из тамне и заборављене прошлости, лик Дробца, батинаша из *Пућујућеџ позоришта Шоћаловић* Љубомира Симовића. У опанцима, са волујском жилом у рукама, загледан у сопствену ругобу, он, творац зла и мржње и господар смрти, сусрешће се са лепом и чедном глумицом Софијом Суботић у ноћи пуној цвећа и свитаца. У том сусрету ће доживети очишћење и крвави трагови које је оставио за собом ће нестати.

И док је Доротеј стасавао у митску фигуру „човека пуног милости и неке бескрајне туге, човека испуњеног болом“, батинаш Дробац је, поражен лепотом, прогледао у мраку и неразумном злу које је сејао својом волујском жилом, о коју ће се на крају и сам обесити. Оба та лика Шантић је усвојио свим својим бићем. Играо их је тако веродостојно и непоновљиво као да их је скривао и одувек у себи носио.

Будући да сам и Доротеја и Дробца гледао на филму, односно у позоришту,

пре него што сам прочитао роман и драму, дуго сам био у заблуди да су, и Добрило Ненадић и Љубомир Симовић, Доротеја и Дробца замислили и створили по креацијама које им је изнедрио Гојко Шантић. Као што ми се учинило, док сам стајао на Карловом мосту у Прагу и слушао жубор Влтаве, да је сама Влтава свој жубор подешавала према музици Беджиха Сметане, који је компоновао истоимену симфонијску поему.

Градећи лик Дробца Шантић је, више него у било којој својој улози, прешао у сопствено обезличење, у стање наслућеног и назретога. „У улози батинаша Дробца, најбољој коју је до сада уопште одиграо, Гојко Шантић изводи на сцену једну надличну, готово митску фигуру, циничног целата, шекспировску квинтесенцију зла, али и човека који је у дубини душе збуњен, рањив, несигуран. Он, једновремено побуђује, како захтева трагедија, и страх и сажалење. Сваки глумчев потез, свака његова говорна интонација је на месту, без ичег претераног, наглашеног, делује елементарно, што је прави подвиг ако се има у виду тежина постављеног задатка“ – писао је Владимир Стаменковић, позоришни критичар, изричући суд који и данас вреди.

Прешавши тај пут од Доротеја до Дробца Шантић је савладао читаву једну провалију између љубави и зла, премостивши је својим раскошним даром и уметничким надахнућем. Верујем да је ону своју неоромантичну мистичност и своје суптилне психолошке нијансе понео рођењем из свога Мостара, али и са Академије од свога професора, умног и стишаног а интелектуално плаховитог Мате Милошевића.

Поодавно српском позоришном сцени није прошао, а како данас ствари стоје и сада не пролази глумац умет-

ничког стаса и раста Гојка Шантића. Привлачност његовог дара одише управо том изворном, мостарском, шантићевском магијом утканом у његово биће, а потом преточеном у сугестивне креације на сцени или на филму. Срећан је и скоро идеалан спој његових интелектуалних и емотивних предиспозиција приликом сагледавања, уобличавања и самог остварења било ког глумачког задатка.

Као да нека непрекидна сета зрачи из његових очију загледаних у магличасте даљине и бистри ток реке Неретве. Сета из његовог покренутог, па нагло заустављеног става, из његовог племенитог, баршунастог баритона. Сета и неодређена носталгија, које избијају као доминантне боје на сликама карактера које тумачи себи и гледалишту. Шантић стално води унутрашњи дијалог са улогом уверавајући и себе и улогу у аутентичност и непоновљивост баш таквог свог отелотворења.

Однегован у питоминама под медитеранским небесима, а опет онако висок, скоро гороломан, он твори јединство класичне лепоте и духа и тела. Снажан и у уздржаности и у ерупцији снаге коју, као племениту пасмину пастува, кроти и препушта дивљој оргији зла или васкрслој љубави. Све немани мржње и све виле радоснице букте у њему, као што у непробуђеном вулкану кључа претећа лава. Силина из целог његовог бића ускипи и провали тек када он подигне уставе и дозволи јој да нас, слично пролећној бујици, трајно опколи и неосетно потопа.

Обдарен, непрекидно у дослуху са митским пределима заумног дела човекове индивидуалне и колективне свести, сна и предања у којима и несвесно пребивају праузори нашег мишљења и осећања, он своје позоришно сазнање и

сопствено твораство у креирању остварује тако што, као и Микеланђело Буонароти, своју „Пиету“ и „Давида“ никада не ваја, већ их само ослобађа из камена. Тако је из своје душе Шантић ослободио и препустио нам и свога Доротеја и свога Дробца. И наравно, они су ослобођени добили патину вековног трајања, постали ликови и фигуре из народне легенде и неосетно се улили у ткиво и вечност позоришне игре и чаролије.

Гојко Шантић је лик и профил ренесансног уметника. Носећи у себи потпуно ирационалан дуг према глумачком братству, створио је свој пантеон глумачке уметности и у њега увео бројне али одабране апостоле глуме. Био је то труд монашки оданог брата њиховог, била је то и крв и вино њихове уметности која је као трансфузија прострујала братством и заувек га опила и оплеменила. Пламен те разбуктале ватре ни њега самог није поштедео. Најпре га је опрљео, а потом својим загрљајем потпуно закрилио.

Ето због чега смем да кажем да је Гојко Шантић у уметности глуме и анђео и Луцифер, уметник који је божанством свога дара и ума успео да подмити и потчини и самог Мефистофела из Гетеовог Фауста. Његова уметност је уверљивија и животнија од сваке магије зла и проклетства. Она сеје топлу и лепу радост. Она је узлет у свет блаженства и спокојства. Она је љубав за живот и за човека.

Шантић је створио бројну породицу узвишених и племенитих ликова, али и злих и опаких. И једни и други су својим сценским дејством пленили, плевили и узвисили човеково достојанство, односећи талог зла из његове душе, плетући златним нитима штит доброте, топлине и човечности.